

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สื่อมวลชนกับการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคม (social change) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้าง (structure) และหน้าที่ (function) ในสังคม การเปลี่ยนแปลงในสังคมเกิดขึ้น 2 ระดับ คือ การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล (individual social change) ซึ่งเรียกว่าความทันสมัย (modernization) และการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม (social system change) เรียกว่าการพัฒนา (development) (Rogers and Svenning, 1969 อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน, 2526)

Wilbur Schramm (1964: 127-144 อ้างถึงใน พนิศ กุลศิริ, 2528) กล่าวว่า สื่อมวลชนช่วยในการพัฒนาประเทศได้หลายวิธีจากคุณสมบัติของสื่อมวลชนเอง คือ

1. จากการที่สื่อมวลชนเป็นเสมือนยามรักษาการณ์หน้าที่ในการรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ประชาชนได้ทราบ จึงทำให้ประชาชนมีทัศนวิสัยกว้างขวางขึ้น ได้ทราบสิ่งที่ไม่เคยทราบ ทำให้เกิดความเข้าใจสิ่งที่ไม่เคยพบเห็นได้นับเป็นการพัฒนาคุณลักษณะในการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ทำให้คนมีความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในสังคม และยังช่วยเชื่อมโยงสังคมประเพณีเข้ากับสังคมที่เจริญแล้วซึ่งเป็นสังคมที่มีการวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงอันเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะทำให้คนในสังคมมีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันได้ อีกประการหนึ่งสื่อมวลชนเหล่านี้สามารถสร้างความสนใจแก่ประชาชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้จากสิ่งที่สื่อมวลชนรายงานทำให้สามารถปลูกฝังความคิดในการพัฒนาประเทศด้านเดียวกันได้ สื่อมวลชนยังสามารถเพิ่มความทะเยอทะยานของประชาชนให้ปรารถนาชีวิตที่ดีขึ้นและกระตุ้นให้ประชาชนเต็มใจที่จะทำงานอันเป็นการพัฒนาสังคมและ เศรษฐกิจของประชาชนในประเทศให้ดีขึ้น ข่าวสารต่าง ๆ

จากสื่อมวลชนเหล่านี้จึงสามารถสร้างบรรยากาศสำหรับการพัฒนาแก่ประชาชน

ในประเทศกำลังพัฒนาด้วย

2. จากข่าวสารที่สื่อมวลชนเสนอจะเป็นการป้อนข้อมูลให้แก่บุคคลต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจและช่วยในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือค่านิยมที่ฝังแน่นให้สอดคล้องกับการพัฒนา นอกจากนี้สื่อมวลชนยังสามารถให้สถานภาพแก่บุคคลด้วย การที่สื่อมวลชนให้ความสนใจแก่เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็เท่ากับช่วยเสริมสร้างสถานภาพขึ้นมา ดังนั้นการที่สื่อมวลชนให้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศก็เป็นการให้สถานภาพแก่การพัฒนานั้น ๆ อันจะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจเข้าร่วมในการพัฒนาด้วย อีกประการหนึ่งสื่อมวลชนยังสามารถช่วยขยายการสนทนาเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลให้กว้างขวางขึ้น การถกเถียงกันถึงนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ ได้ สื่อมวลชนยังช่วยวางบัพสถานของสังคมทำให้คนในสังคมมีความประพุดอยู่รวมกันที่บัพสถานของสังคม สื่อมวลชนช่วยสร้างความเป็นชาติ ทำให้บุคคลในสังคมมีรสนิยมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเชื่อความต้องการในทิศทางเดียวกันซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

3. สื่อมวลชนเป็นเสมือนครูที่สอนทักษะความรู้ต่อประชาชน นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนา เพราะการพัฒนาจะดำเนินไปได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้และมีทักษะในการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งสถานศึกษาในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายก็มักจะมีอยู่จำกัด จึงต้องอาศัยสื่อมวลชนให้ช่วยในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปทั่วถึง

Harold D. Lasswell (1948: 37-51) กล่าวถึงหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนในการมีบทบาทในการพัฒนาประเทศ 3 ประการ คือ

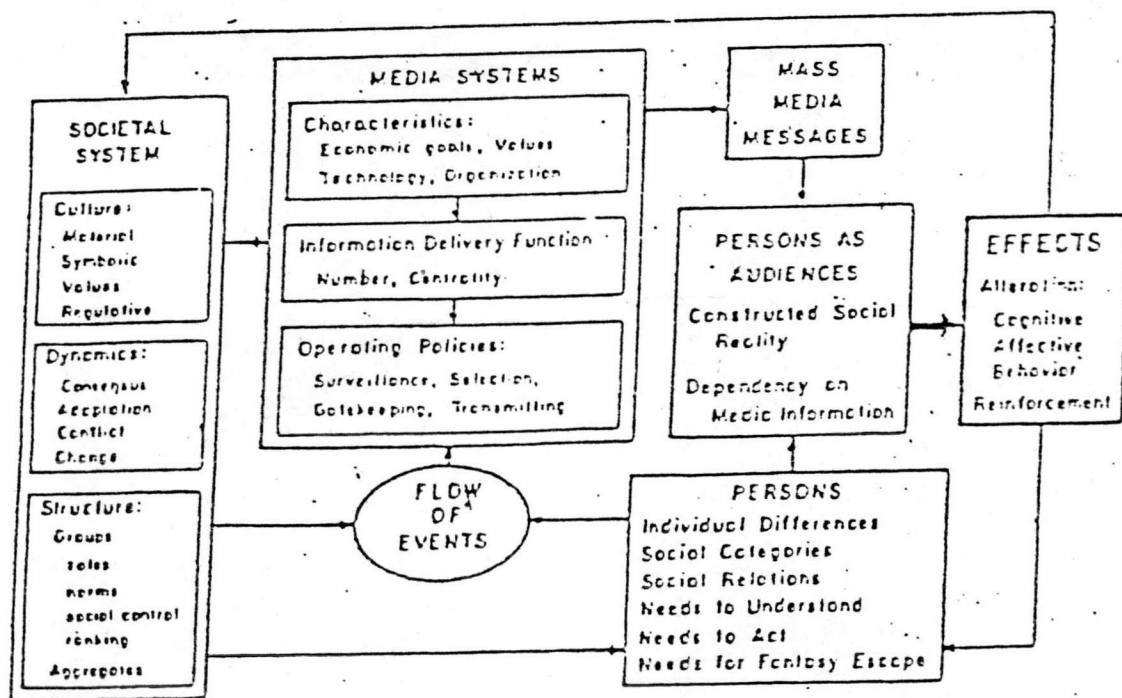
1. ดแลสอดส่องสิ่งแวดล้อม (surveillance) ใดแก่การแสวงหาและเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสังคม

2. ประสานสังคม (correlation) ได้แก่ การเสนอความคิดเห็น โดยการวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม จูงใจให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติ

3. ถ่ายทอดวัฒนธรรม (cultural transmission) ได้แก่ การให้ความรู้การ

ปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติของสังคมแก่สมาชิกในสังคมเพื่อเป็นการสืบทอดวิทยาการและวัฒนธรรมของสังคม

Melvin L. Defleur (1970: 118-139 อ้างถึงงาน อัญชลี จารุสมบัติ, 2526) กล่าวว่า สื่อมวลชนสามารถมีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมและมนุษย์ในสังคม กล่าวคือ บุคคลในสังคมได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยที่ระบบของสื่อมวลชนเป็นตัวกำหนด และข่าวสารนั้น ๆ จะส่งผลออกมาในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นเสมือนตัวกำหนดความเป็นไปในระบบสังคม และในทางกลับกันระบบสังคม และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมก็คือตัวกำหนดหรือผลกระทบต่อระบบของสื่อมวลชนเช่นกัน ดังในรูปที่ 1

รูปที่ 1 กระบวนการผสมผสานระหว่างระบบสังคมและระบบสื่อมวลชน

(Melvin L. Defleur 1970 อ้างถึงงาน อัญชลี จารุสมบัติ, 2526: 18)

บาร์ง สุขพรรณ (2526) กล่าวว่า สื่อมวลชนมีบทบาทช่วยการพัฒนาสังคมได้ 4 ประการ คือ

1. การพัฒนาทางการเมือง สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่ส่งข่าวสารจากรัฐบาลไปยังประชาชน และในทางอ้อมเดียวกันก็รับความคิดเห็นจากประชาชนเสนอขึ้นไปยังรัฐบาล ทำให้สามารถทราบความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง ทำให้สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันได้อย่างมาก
2. การพัฒนาทางการศึกษา สื่อมวลชนมีหน้าที่ที่จะต้อง เสริมสร้างพุทธิปัญญา (Intellectual) ให้แก่สมาชิกของสังคม
3. การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สื่อมวลชนจะให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตใหม่ ๆ ตลอดจนช่องทางของอาชีพต่าง ๆ ทำให้คนสามารถปรับตัวเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
4. การพัฒนาด้านสังคม สื่อมวลชนจะช่วยสื่อความหมายให้บุคคลในสังคมประสานสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ ระหว่างประชาชนในชนบทกับประชาชนในเมืองให้เข้าถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้ความขัดแย้งและความตึงเครียดในทางจิตใจและทางสังคมลดน้อยลง อีกทั้งยังสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับปัจจุบันขึ้นด้วย

เสถียร เขยประทับ (2522) เห็นว่าสื่อมวลชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีลักษณะ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา คือ

1. ความกว้างขวาง (Extensive) สื่อมวลชนสามารถเข้าไปถึงทุกหนทุกแห่งของประเทศได้
2. ความรวดเร็ว (Speed) การถ่ายทอดข่าวสารโดยสื่อมวลชนเข้าถึงประชาชนจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว
3. การที่สามารถควบคุมได้ (Controllability) เป็นการง่ายสำหรับผู้วางนโยบายการพัฒนาที่จะใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือมากกว่าสิ่งอื่นในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประเทศ
4. ศักยภาพของความมีประสิทธิภาพ (Potential Effectiveness) สื่อมวลชน

สามารถให้ความรู้ซึ่งเป็นพลังมหาศาลที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการให้ข่าวสารแก่ประชาชนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ

ลักษณะและความสำคัญของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ คือสิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไปเป็นลำดับมีลักษณะเป็นกระดาษใหญ่ จำนวนหลายแผ่น พับได้ มีจุดมุ่งหมายในการเสนอข่าวสาร และสิ่งที่น่าสนใจทั่วไป (Carter, 1956)

ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์พุทธศักราช 2484 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า "หนังสือพิมพ์" หมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกัน มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม (ดร.ณิ ทิรัฐรักษ์, 2528)

วัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

1. เพื่อให้ข่าวสาร (To inform) วัตถุประสงค์นี้นับได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์ขั้นมูลฐานของหนังสือพิมพ์ หน้าที่นี้เป็นหน้าที่หลัก จะสังเกตได้จากชื่อที่ใช้อยู่ คือเมื่อก่อนเราเรียกหนังสือพิมพ์ว่า "หนังสือขาว" ซึ่งแปลมาตรง ๆ จากคำว่า News book
2. เพื่อให้ความบันเทิง (To entertain) นับได้ว่าวัตถุประสงค์นี้เป็นวัตถุประสงค์รองที่ต้องสอดแทรกความบันเทิงไว้ด้วยเพราะหนังสือพิมพ์ต้องการผ่อนคลายสมองของผู้่านที่เครียดกับการรับข่าวสารมาแล้ว
3. ให้ข้อคิดเห็น (To give opinion) ผู้่านต้องการฟังความคิดเห็นของผู้ที่อยู่กับใกล้ชิดกับข่าวสารมากกว่าตน คือ หนังสือพิมพ์ โดยถือว่าความคิดเห็นของบรรณาธิการ ความเห็นในคอลัมน์เป็นเสมือนแนวทาง (opinion to hold) ซึ่งผู้อ่านอาจจะเห็นด้วยกับหนังสือพิมพ์หรืออาจจะเห็นแตกต่างไป เมื่อเขาได้ข้อเท็จจริงมาเพิ่มเติมแล้ว (ประชัน วัลลภิก

ลักษณะของหนังสือพิมพ์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. หนังสือพิมพ์ประเภทเพ่งคุณภาพ (The Quality Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่สนองตอบความพอใจด้านความรู้ ความคิดของผู้อ่านในระยะยาว เนื้อหาเกี่ยวกับ การเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ ในด้านข่าว บทความ ความคิดเห็น ตั้งอยู่บนความเป็นจริงข้อเท็จจริง การอธิบายเบื้องหลังข่าว ประเด็นข่าว เขียนถูกต้องตามหลักวิชาการ การจัดวางรูปแบบไม่เน้นเรื่องความสวยงาม สะดุดตา ผู้อ่านส่วนใหญ่เป็นพวกปัญญาชน และเป็นนักวิชาชีพที่สนใจการเมืองการปกครอง และการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล

2. หนังสือพิมพ์ประเภทเพ่งปริมาณ (The Quantity Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่สนองตอบความต้องการความผ่อนคลายอารมณ์ของผู้อ่านทันที เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับความสนใจของมนุษย์ (human interest) ข่าวบันเทิง ข่าวอาชญากรรม ข่าวตื่นเต้นเร้าอารมณ์ ข่าวการเมืองที่ไม่หนักเกินไปการจัดวางรูปแบบเน้นให้สะดุดตาคนอ่าน การพาดหัวข่าวเร้าความสนใจด้วยตัวอักษรใหญ่ ๆ สาระส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับมนุษย์ ผู้อ่านเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศและผู้ ประกอบอาชีพพวกช่าง (Seymour 1968: 308 อ้างถึงใน รัศมี อธิวรรณพงศ์, 2531)

การดำเนินงานหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์เป็นองค์กรธุรกิจอย่างหนึ่ง การดำเนินงานทั่วไปประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายจัดการ
2. ฝ่ายการพิมพ์
3. ฝ่ายบรรณาธิการ

ส่วนของการดำเนินงานนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของหนังสือพิมพ์ สำหรับหนังสือพิมพ์ขนาดเล็กมีจำนวนเจ้าหน้าที่น้อย อย่างหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาค ส่วนมากจะแบ่งงานออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายบรรณาธิการและฝ่ายการพิมพ์ โดยมีผู้รับผิดชอบงานทั้งสองฝ่ายเป็นบุคคลเดียวกัน ถ้าเป็นหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่การแบ่งงานนี้อาจจะต้องประกอบด้วยส่วนใหญ่อีกสามส่วนแยกเดี่ยว

ฝ่ายจัดการ ฝ่ายจัดการมีผู้จัดการรับผิดชอบงานทั้งหมด หน้าที่สำคัญของฝ่ายจัดการของหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มักจะ เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ด้านการจัดจำหน่าย การโฆษณา การบัญชี การบริหาร งานบุคคล สถานที่ การจัดการและการจัดจำหน่ายหนังสือพิมพ์

ฝ่ายการพิมพ์ ฝ่ายการพิมพ์ มีหน้าที่ดำเนินการทุกชนิดเกี่ยวกับการพิมพ์หนังสือพิมพ์ เช่น หน่วยงานวัสดุและจัดการโรงพิมพ์ ท่าแม่พิมพ์ ภาพ และหน้าพิมพ์แทนพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ฝ่ายบรรณาธิการ ฝ่ายบรรณาธิการหรือฝ่ายข่าว (Editorial หรือ News) หน้าที่รับผิดชอบในฝ่ายบรรณาธิการมีหลายตำแหน่งและอาจเรียกชื่อต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเป็นสำคัญ (พ.ร.บ. การพิมพ์ 2584 อ้างถึงใน สุริยันต์ นุ่มนนท์, 2523)

- บรรณาธิการใหญ่ (Editor บางครั้งเรียกว่า Editor in Chief) เป็นผู้รับผิดชอบหนังสือพิมพ์ ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ หนังสือพิมพ์บางฉบับมีบรรณาธิการเจ้าของผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาเป็นบุคคลเดียวกันบรรณาธิการมีหน้าที่ทั่วไปในการควบคุมการออกหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น และมีหน้าที่เฉพาะในการควบคุมหน้าบรรณาธิการ เขียนบทบรรณาธิการ เป็นผู้แทนหนังสือพิมพ์ในงานต่าง ๆ เป็นต้น

- บรรณาธิการบริหาร (Managing Editor) หรือ หัวหน้ากองบรรณาธิการ บรรณาธิการบริหาร มีหน้าที่มอบหมายงานประจำวันของฝ่ายบรรณาธิการ เช่น ข่าว บทความ โดยทำหน้าที่ควบคุมบรรณาธิการฝ่ายต่าง ๆ

หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับอาจจะแบ่งย่อยฝ่ายต่าง ๆ เป็น

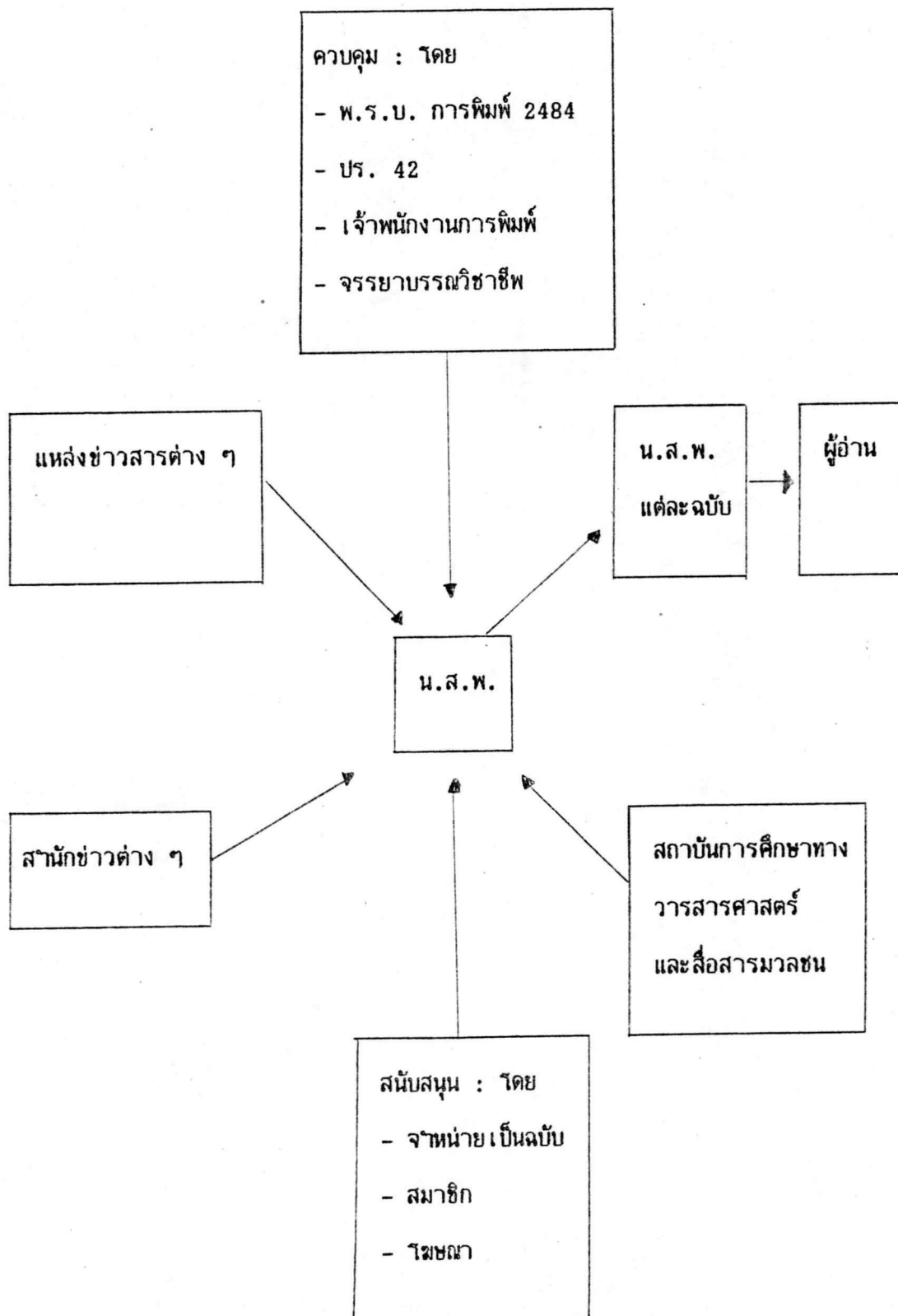
1. บรรณาธิการข่าวในประเทศ
2. บรรณาธิการข่าวกีฬา
3. บรรณาธิการช่างต่างประเทศ
4. บรรณาธิการข่าวสังคมธุรกิจ
5. บรรณาธิการจัดหน้า
6. บรรณาธิการภาพ

7. บรรณาธิการฝ่ายศิลป์
8. บรรณาธิการตรวจแก้ต้นฉบับ
9. บรรณาธิการพิสูจน์อักษร
10. บรรณาธิการข่าวภูมิภาค
11. บรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ (ชาร์ดน์ เขิดชัย, 2521)

ตาม พ.ร.บ. การพิมพ์พุทธศักราช 2484 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความของ บรรณาธิการไว้ว่า "บรรณาธิการ" หมายถึง บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์

จะเห็นว่าบรรณาธิการฝ่ายต่าง ๆ เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการทำงานในกอง บรรณาธิการหนังสือพิมพ์มาก เพราะ เป็นทั้งผู้ควบคุมข่าวสารที่จะ เสนอต่อผู้อ่านและยัง เป็นผู้ควบคุม การทำงานของนักข่าวอีกด้วย

โครงสร้างทั่วไปของหนังสือพิมพ์ (ชวรัตน์ เชิดชัย, 2527) อธิบายได้จากแผนภูมิต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

Frank W. Rucher (1968: 5-6 อ้างใน รัศมี อิทธิวรณพงศ์, 2531: 33)

กล่าวว่าหนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อสังคม คือ

1. ทาหน้าที่แถลงการณ์โดยเสนอข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน
2. ให้สาระสำคัญของข่าวสาร โดยอาจมีภาพประกอบความเข้าใจได้
3. สร้างประชามติโดยการกระตุ้นให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นลงนหนังสือพิมพ์
4. เผยแพร่ชุมชนของตนต่อโลกภายนอกและชี้ให้เห็นข้อบกพร่องและข้อควรแก้ไขของชุมชน
5. ป้องกันและเหนี่ยวรั้งการกระทำที่ผิดจากวิถีทางประชาธิปไตย
6. ให้การศึกษาแก่ผู้อ่านด้วยการให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ

Seymour - Ure (1986: 15-16) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ต่อสาธารณชนและการเมืองคือ

1. เป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างรัฐบาลและประชาชนโดยการเผยแพร่ข่าวสารและความคิดเห็นระหว่างกัน ชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมและการสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนโดยรัฐบาล
2. สร้างประชามติโดยการเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้มีความคิดเห็นเป็นของตนเองโดยมุ่งความสนใจไปที่เรื่องที่เหมาะสม
3. ดูแลรักษามลประโยชน์ของประชาชนโดยการตรวจตราพฤติกรรมของนักการเมือง ซึ่งในขั้นแรกอาจจะ เริ่มจากการตั้งข้อสงสัยอันจะก่อให้เกิดแรงกดดันจากประชาชน

Edmund C. Arnold (1956: 1) เสนอว่า หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่แท้จริงคือการแจกข่าวให้แก่ผู้ที่ต้องการจะทราบ แต่สิ่งที่หนังสือพิมพ์ควรปฏิบัติ ได้แก่

1. ำให้ขำว
2. แบลควำหมำยของขำว
3. ชักขำนผู้อำน
4. บรกรรมบ้นเทง

Edgar Dale (1941 : 19-28) มคีควำเห็นวำ หนังสือพิมพ์ควรจะปฏิบัติตั้งนี้

1. หนังสือพิมพ์จะต้องรำยงำนขำวอำงถูกต้องตำมควมเป็นจรง และ เป็นขำวที่นำสนำจมีควมสมบรูณ์ในเนื้อหำ ำให้ขำวตรงกบเนื้อหำ และ ม่ล้นจนมรู้เร่อง
2. หนังสือพิมพ์ต้องทำหน้าทีแบลควำหมำยของขำว เช่น การลงขำววำ สหรัรัฐอเมริกำยกเลกมำตรฐำนทองค้ำ ใน พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ต้องำให้ควมหมำยค้ำวำ มำตรฐำนทองค้ำ ำให้ผู้อำนได้ทรำบค้ำว
3. ำนการเสนอควมคคเห็น หนังสือพิมพ์ต้องเสนอควมคคเห็นที่เชื่อก็อำได้ มีเหตุผล มีหลักรฐำน และมีควมเป็นกลำง
4. หนังสือพิมพ์ต้องช่วยำให้ชุมชนค้ำำเนินธุรกิจำไปได้โดยสะดวก เช่นการโฆษณำต่งงำ และ หนังสือพิมพ์ที่ดีควรจะพิจำรณำวำบทโฆษณำควรโฆษณำและบทควมำควมควรโฆษณำ หนังสือพิมพ์ไม่ควรเห็นแกำรำยได้อำงเด็ยว
5. หนังสือพิมพ์ช่วยำนเร่องการงำน สันทนำการครอบครำวและดำนอื่น ๆ ของผู้อำน เช่น คอส์ม่นปัญหำสุขภำพอนำมัย เป็นคั่น
6. หนังสือพิมพ์เสนอสรำะบ้นเทงเพื่อำให้ผู้อำนได้พักน้อนอำรมณ์ เช่นการ์คูนต่งงำ เร่องขำนหำ เป็นคั่น

Bernard Berelson (1960: 36-34) กล่ำววำ ผู้อำนหนังสือพิมพ์โดยท้วำไปต้องกำรอำนหนังสือพิมพ์เพื่อประโยชน์ต่งค่อำไปนี้ ค็ือ

1. เพื่อำให้เป็นแหล่งขำวและอธิบำยขำวเก็ยวำกับเหตุการณ์ปัจจุบัน
2. เพื่อเป็นเครื่องนำทำงำนชีวิตประจำวัน เช่น รำยการโทรทศน์ โฆษณำสินค้ำ

เป็นคั่น

3. เพื่อพักผ่อนหย่อนใจโดยการอ่านบทความ ขำขัน การ์ตูน หรือ เรื่องเบาสมอง
4. เพื่อใช้เป็นแหล่งความคิดหรือประสบการณ์ โดยอาศัยแนวความคิดของหนังสือพิมพ์ ประกอบกับแนวคิดของตนเองในการถกเถียงหรืออภิปรายประเด็นต่าง ๆ กับบุคคลอื่น
5. เพื่อมีความสัมพันธ์กับสังคม ผู้อ่านจะได้ทราบแนวทางจริยธรรมศีลธรรมของสังคม ซึ่งจะช่วยให้บุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้คิดต่อกันในทางอันดีด้วย

เดออดอร์ ปีเตอร์สัน (อ้างถึงใน รัศมี อธิติวรรณ พงศ์ 2531: 34) กล่าวถึงความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ตามทฤษฎีอิสรภาพนิยมว่าหนังสือพิมพ์มีภาระ 6 ประการคือ

1. สนับสนุนระบบการเมืองด้วยการเสนอข่าวสาร การอภิปราย และโต้แย้งเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวม
2. เพิ่มพูนสติปัญญาของสาธารณชนเพื่อให้มีความสามารถปกครองตนเอง
3. บกป้องสิทธิต่าง ๆ ของปัจเจกชนด้วยการทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมรัฐบาล
4. สนับสนุนระบบเศรษฐกิจ สำหรับข้อนี้หน้าที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ ก็คือการจัดให้ผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้มาพบกันด้วยการใช้สื่อในการโฆษณา
5. ให้ความบันเทิง
6. รักษาฐานะในทางการเงินของตนเองให้มั่นคงพอที่จะได้เป็นเสรีจากความกดดันต่าง ๆ ของบรรดากลุ่มผลประโยชน์ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ

อุทธรณ์ พลกุล (2517: 115-116) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์มีบทบาทในการให้การศึกษาและความรู้เกี่ยวกับสังคมทุก ๆ ด้าน เพราะหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ คือให้แสงสว่าง ให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางปัญญา ช่วยการศึกษาและปลูกฝังวัฒนธรรมอันดีแก่ประชาชนจึงเปรียบประหนึ่งสถานศึกษาของผู้ใหญ่ เมื่อตัวอักษรปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ว่าอย่างไร นั้นหมายความว่าประชาชนล้วนแต่ได้รับรู้ข้อความนั้นและ เรื่องนั้นตามสภาพของเรื่อง และรับรู้ด้วยการเชื่อว่าถูกต้องไว้ก่อน

นันทวัน สุชาติ (2520: 65-67) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ตามความคาดหวังของสังคมคือ

1. หน้าที่การให้ข่าวสาร (To inform) ถือเป็นหน้าที่สำคัญอันแรก ของหนังสือพิมพ์ที่จะต้องเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงที่ถูกต้องสมบูรณ์มีพยานหลักฐานอ้างอิงได้เสมอ เพื่อนำเสนอแก่ผู้อ่านอย่างเที่ยงธรรมตามความเป็นจริง ไม่บิดเบือนทั้งโดยอคติส่วนตัว หรือโดยมุ่งประโยชน์ทางการค้า
2. ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัว (To alert) โดยดำรงฐานะคล้ายคนยามที่คอยตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดเวลาเพื่อนำเสนอแก่ผู้อ่านทันทีที่เกิดเหตุการณ์สำคัญ เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวไม่ประมาทในภาวะการณ์ของบ้านเมือง
3. ช่วยตีความหมายของข่าว (To interpret) สืบเนื่องจากความซับซ้อนของข่าวสารที่เกิดขึ้น หากที่มีความจำเป็นที่นักหนังสือพิมพ์จะต้องช่วยอธิบายความหมายของข่าวข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียวอาจบอกไม่ได้ การบอกว่ามีอะไรเกิดขึ้นเท่านั้นจึงไม่พอ แต่นักหนังสือพิมพ์ต้องนำข้อเท็จจริงนั้นมาเขียนด้วยทัศนะในการมองข่าวอันเกิดจากประสบการณ์เฉพาะคน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจด้วยว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมีความหมายอย่างไรบทบาทในเรื่องนี้จึงจำเป็นต้องกระทำโดยสุจริตใจ เพื่อให้ภาพที่เป็นจริงของเหตุการณ์อย่างเที่ยงตรงและสมบูรณ์
4. ช่วยให้การศึกษแก่ผู้อ่าน (To educate) ถือเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะสำหรับสภาพสังคมที่ประชาชนส่วนใหญ่อยังห่างไกลจากข่าวสารความรู้ต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ที่ดีจึงถือเป็นเหมือนครูของผู้อ่าน สามารถให้การศึกษานอกระบบ เช่นความรู้ด้านอนามัย วิทยาศาสตร์ อาชีพ เป็นต้น โดยการจัดแบ่งเนื้อหาไปตามลักษณะความสนใจของผู้อ่านของแต่ละกลุ่ม
5. ช่วยนำผู้อ่าน (To lead & To persuade) หนังสือพิมพ์สามารถแสดงความเป็นผู้นำทางความคิดเห็นที่ชี้แนะผู้อ่านให้คิดและกระทำ หรือ ละเว้นในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ทั้งนี้การแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นส่วนบุคคลจะต้องยืนอยู่บนความรับผิดชอบต่อผลสะท้อนที่จะเกิดขึ้นในสังคมด้วย
6. จัดให้มีเวทีของการแสดงความคิดเห็น (To provide a forum) การดำรงรักษาความเป็นกลาง หรือ การปฏิบัติหน้าที่อย่างปราศจากความลำเอียงในเหตุการณ์ที่มีปัญหา

ขัดแย้งถือเป็นคุณสมบัติอันจำเป็นยิ่งที่ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นเป็นเบื้องต้น นักหนังสือพิมพ์ต้องใจกว้างและยุติธรรมในการที่จะเสนอเวทียุติธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ต่างทัศนะกัน

7. ำให้สิ่งบันเทิงใจ (To inspire) หนังสือพิมพ์มีโอกาสที่จะช่วยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการชักนำให้สังคมรู้จักถึงการให้ แบ่งปันช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ยาก การเป็นสื่อกลางในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทางการกุศลจะช่วยสร้างเสริมค่านิยมของสังคมให้เด่นชัดขึ้น และขณะเดียวกันก็แสดงว่านักหนังสือพิมพ์มิใช่เป็นเพียงผู้ไปขุดคุ้ยความชั่วร้ายของสังคมมาตีแผ่เท่านั้น หากยังสามารถทำงานที่เป็นการสร้างสรรค์และจรรโลงสังคมให้น่าอยู่ขึ้น

8. ำให้ความบันเทิง (To entertain) จะเห็นว่าหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในการให้ความบันเทิงนั้น มีบทบาทเด่นชัดมากขึ้นในปัจจุบัน สาเหตุอาจเป็นด้วยการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจสิ่งพิมพ์ การแข่งขันและฉวยโอกาสในเรื่องจำนวนจำหน่าย ทำให้นโยบายทางเศรษฐกิจเข้ามามีอิทธิพลเหมือนหน้าที่ประการอื่น ๆ ของหนังสือพิมพ์

บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 8 นี้ นักหนังสือพิมพ์ได้ยึดถือปฏิบัติตลอดมา ในการนำเสนอข่าวโดยยึดหลัก ความเป็นกลาง (Objectivity) และความสั้นง่าย ในการนำเสนอข่าวเป็นหลัก

แนวความคิดวารสารศาสตร์พัฒนาการ (Development Journalism)

Development Journalism ในตัวของมันเองก็คือ การเสนอข่าวพัฒนานั้นเอง ข่าวพัฒนา คือข่าวที่เน้นหนักไปในด้านการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นแขนงใดก็ตาม (วีระศักดิ์ สลาเลขกานนท์, 2528: 23)

ดร.คริสมีน ซี.มาสล็อก แห่งมหาวิทยาลัยซิลิแมน ฟิลาดีเนีย อธิบายเกี่ยวกับการเสนอข่าวพัฒนาของหนังสือพิมพ์ที่เรียกว่า Development News ไว้ดังนี้ (อ้างถึงใน วีระศักดิ์ สลาเลขกานนท์, 2528: 22-26) Development Journalism เป็นบทบาทใหม่ของหนังสือพิมพ์ที่เพิ่มเติมจากบทบาทเดิม (การรายงาน (inform) คือการบอกเล่าหรือเขียนให้ผู้อื่นเข้าใจว่า

มีอะไรเกิดขึ้น ที่ไหน เมื่อไร ทำใ้มาและอย่างไร และการตีความ (interpret) หมายถึง การบอกเล่าหรือเขียนให้คนธรรมดา ๆ เข้าใจ หากว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นมันสลับซับซ้อนมี เบื้องหน้าเบื้องหลัง หรือเป็นข้อมูลหนักเบาเกินวิชาการเกินกว่าที่คนธรรมดาสามัญจะ เข้าใจได้ทันที) โดยการเพิ่มหน้าที่พิเศษอีกอย่างหนึ่งก็คือ "การส่งเสริม" (Promote)

นายซูมรณ มุสตาฟา (อ้างถึงงาน วีระศักดิ์ สาเลยกานนท์, 2528: 23) บรรณาธิการสำนักข่าว เค.เอ็น.ไอ. แห่งอินโดนีเซีย ได้กล่าวไว้ว่า "ข่าว" ในแง่วารสารศาสตร์จะต้องเป็นสิ่งที่ เป็นจริง (Factual) ที่เพิ่งค้นพบหรือเพิ่งนำออกมาสู่ผู้อ่าน จะต้อง มีลักษณะน่าสนใจ (Interesting) เพื่อดึงดูดผู้อ่าน นอกจากนี้ข่าวพัฒนาจะต้อง เป็น ประโยชน์ (Useful) หรือช่วยส่งเสริม (Promotive) ต่อความพยายามของประชาชนในการ พัฒนาชีวิตของตนเองและสังคม

นายอลัน ซอคลี (อ้างถึงงาน วีระศักดิ์ สาเลยกานนท์, 2528: 24) กล่าวว่า "...เป็นหน้าที่ของนักข่าวนอกเหนือจากการให้ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับชีวิตเศรษฐกิจและตีความ เกี่ยวกับข้อเท็จจริง แต่จะต้องส่งเสริมมันด้วย นักข่าวต้องทำให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของ ปัญหา การพัฒนา....."

พระ จิรโสมณ (2521: 53-54) ได้สรุปลักษณะสำคัญของวารสารศาสตร์พัฒนาการ ไว้ดังนี้

1. วารสารศาสตร์พัฒนาการ เป็นการสื่อสารแบบมีเจตนา (Purposive) หรือมี เป้าหมาย (Goal-Oriented) ที่แน่นอน เป้าหมายอันนี้ก็คือผล (Effect) จากการอ่าน หนังสือพิมพ์ที่ผู้เขียนตั้งใจจะทำให้เกิดขึ้นในตัวผู้อ่าน เช่นเสนอเรื่องการป้องกันโรคเอดส์ ก็เพื่อ ให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญและหันมาป้องกันโรคเอดส์ด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นต้น

2. วารสารศาสตร์พัฒนาการ มีความมุ่งหมายในทางปฏิบัติ (Pragmatic) คือผู้ เขียนหวังผลในเชิงปฏิบัติต่อผู้อ่าน หนังสือพิมพ์ในทศวรรษใหม่นี้ จะไม่มุ่งแต่เพียงให้ข่าวสาร

(To inform) ำให้ความเข้าใจ (To interpret) กับผู้อ่านเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่กระตุ้น (To motivate) และโน้มนำใจ (To persuade) ำให้เกิดการยอมรับปฏิบัติ (To adopt) ด้วย ซึ่งจะช่วยยกระดับ (To promote) ำให้ผู้อ่านโดยส่วนรวมเปลี่ยนไปสู่สภาวะที่ดีขึ้น

3. วารสารศาสตร์พัฒนาการจะต้องเสนอเนื้อหาสาระที่ตรงกับประเด็นปัญหา (Relevant) ตามสภาวะของสังคมที่เป็นอยู่ หนังสือพิมพ์จะต้องตระหนักกว่าอะไรคือความต้องการที่แท้จริง (Needs) ของประชาชน

4. วารสารศาสตร์พัฒนาการ มีเป้าหมายเพื่อมวลชน (Mass-oriented) หนังสือพิมพ์ในปรัชญาใหม่เน้นความสำคัญของคนส่วนใหญ่นประเทศ ถือว่าการรับใช้มวลชนเป็นภาระอันสำคัญที่พึงปฏิบัติ หนังสือพิมพ์จากส่วนกลางจะต้องให้ข่าวสารกับคนชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ในอัตราส่วนที่ไม่เสียเปรียบคนในเมือง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเองก็ควรจะเข้าถึงประชาชนชนบทมากกว่าที่เป็นอยู่และต้องเสนอข่าวสารที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของเขาด้วย

5. วารสารศาสตร์พัฒนาการมีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์มิติ (Scientific outlook) หนังสือพิมพ์ในทรรศนะใหม่นี้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์เป็นพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral science) ซึ่งต้องอาศัยหลักการทางจิตวิทยา (Psychology) สังคมวิทยา (Sociology) และจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) เช่นเดียวกับศาสตร์แขนงอื่น ๆ

บทบาทหนังสือพิมพ์ในการพัฒนาประเทศ

David I. Hitchcock (1976: 32-52 อ้างถึงใน พนิศ กุลศิริ 2528: 39-41) ได้สรุปบทบาทที่หนังสือพิมพ์ มีต่อการพัฒนาประเทศ ดังนี้คือ

1. เป็นแหล่งแจ้งข่าวสารทั่วไป (Source of General "bill-board" information) คือบทบาทในการแจ้งข่าวสารที่จำเป็น ทาาให้ผู้อ่านได้ทราบข่าวเดียวกัน ทาาให้ผู้อ่านมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน สานึกกันค้ำแะนนำเดียวกัน รู้สัญลักษณ์ทางการเมืองและสังคมอย่างเดียวกันเพื่อให้สานึกความเป็นชาติร่วมกัน

2. เป็นแหล่งข่าวเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศของระดับท้องถิ่น หรือทั่วประเทศ (Source of information on local or country-wide progress in national development) การแจ้งข่าวเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทำให้ประชาชนได้ทราบว่ารัฐบาลของตนกำลังทำงานเพื่อประชาชน เช่น ในการเสนอเรื่องเกี่ยวกับการตัดถนนใหม่ การสร้างสะพาน เป็นต้น

3. เป็นแหล่งความรู้ในเรื่องทักษะใหม่ ๆ และวิธีการปฏิบัติที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศ (Source of new skills and practices supporting national development) เช่น คอลัมน์แนะนำสุขภาพ แนะนำอาชีพ เป็นต้น

4. จัดให้มีการวิเคราะห์และอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับการพัฒนา (Providing analysis and discussion of issues in development) เช่น คอลัมน์เกี่ยวกับการพัฒนาในปัจจุบันการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการสถาบันอุดมศึกษา การก่อตั้งสหกรณ์ชาวนา การกระตุ้นรัฐบาลให้สนับสนุนการรักษาความปลอดภัยในภูมิภาค เป็นต้น

5. เสนอเนื้อหาที่สำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่เอื้อต่อการพัฒนา (Carrying significant messages (Exhortations) likely to strengthen development oriented attitudes) เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับความร่วมมือของประชาชน ความเป็นมิตรของตำรวจ ค่ายวิทยุต่าง ๆ เป็นต้น

6. เสนอให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ที่สร้างสรรค์และปฏิบัติตนเป็นผู้ดูแลสาธารณประโยชน์ (Offering constructive criticism and acting as watchdog of the public interest) เช่น รูปถ่ายกองขยะบนถนนหลวง เป็นต้น

7. เป็นช่องทางการสื่อสารกลับระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร (Providing a means of "feedback" between communicator and audience) เช่น คอลัมน์จดหมายถึง บรรณาธิการ การสำรวจประชามติ การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ

8. จัดสรรข่าวสารเกี่ยวกับโลกภายนอกเพื่อสร้างประสบการณ์นอกตัวผู้อ่าน อันจะทำให้เกิดความคิดที่กว้างขวาง (Providing relevant empathy-building information about the world beyond personal experience) เช่น ข่าวต่างประเทศ เป็นต้น

9. กระตุ้นทัศนคติที่ชื่นชอบการพัฒนาโดยการกล่าวยกย่องหรือรับรู้การกระทำ หรือ พฤติกรรมที่เหมาะสมและ ใ้ต่อการพัฒนา (Encouraging pro-development attitudes through association of recognition and reward with effort) เช่น การให้ รางวัล การเสนอข่าวบุคคลที่มีความประพฤติตรงกับที่ต้องการในการพัฒนา

10. สร้างภาพพจน์และค่านิยมใหม่ที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศ (Creating new images and values that support national development) เช่น เนื้อหาที่ทาให้ผู้ อានตระหนักในอำนาจและหน้าที่ของตน ความเกี่ยวข้องระหว่างตนกับประเทศและภูมิภาค อัน จะนำไปสู่ความรับผิดชอบในสังคม และการเมือง

Hitchcock สรุปว่าในประเทศกำลังพัฒนานั้นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งข่าวสารที่ สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศในลักษณะที่เป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าจำนวนประชากรที่รู้หนังสือมี มากขึ้นและจำนวนพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นแล้ว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะเป็นแรงสำคัญาน การทัศนคติที่ใ้ต่อการพัฒนาประเทศ

ลักษณะและความสำคัญของนักข่าว

นักข่าว เป็นสมาชิกในกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ มีหน้าที่ทาและเขียนข่าวจาก เหตุการณ์ต่าง ๆ ประจำวันในหนังสือพิมพ์ นักข่าวอาจจะ เป็นนักข่าวประจำท้องถิ่นต่าง ๆ หรือ เป็นนักข่าวที่สำนักงานกลางส่งออกไปก็ได้ (ชาร์ดน์ ไรตซ์, 2527)

นางงานหนังสือพิมพ์ไม่ว่าของประเทศใด แม้จะเป็นประเทศซึ่งกิจการหนังสือพิมพ์ ยังไม่สุ้เจริญนักก็ตาม ย่อมจะเป็นที่ถือเหมือนกันทั้งหมดว่า "นักข่าว" (Reporter) เป็นคนที่ สำคัญที่สุด (สุภา ศิริมานนท์, 2528) ทั้งนี้เพราะ การอ่านหนังสือพิมพ์นั้นจุดประสงค์สำคัญ ก็คือการอ่าน "ข่าว" (News) และสิ่งอื่น ๆ ที่ "เป็นข่าว" (Newsy)

จากการที่มีหน้าที่ในการทา และนำเสนอข่าว ทาให้นักข่าวกลายเป็นอาชีพที่มีผล กระทบต่อสาธารณะอย่างยิ่งจนกระทั่งมีผู้นิยมและพยายามจะยกย่องให้เป็น "อาชีพวิญญาน"

(Profession) นักหนังสือพิมพ์จึงจำเป็นต้องเป็นบุคคลผู้มีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะตนเองเกี่ยวกับอาชีพปฏิญาณทางแพทย์และอาชีพปฏิญาณทางกฎหมาย

สุภา ศิริมานนท์ (2528) กล่าวว่างานที่ถือได้ว่าเป็นอาชีพปฏิญาณจะต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. งานนั้นจะต้องเป็นงานเอกรະ (หมายถึงงานที่ไม่ขึ้นอยู่กับใคร) ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งงานนั้น ๆ จำต้องอุทิศตัวเสียสละเพื่องานอันนั้นชั่วชีวิต
2. งานอันนั้นจำต้องใช้บุคคลผู้มีการศึกษาพิเศษเฉพาะและได้รับการอบรมพิเศษเฉพาะ
3. งานนั้นจะต้องมีการจัดตั้งมาตรฐานและเป้าหมายต่าง ๆ ทางวิชาชีพของตนขึ้นไว้ระคยแน่ชัด ซึ่งมาตรฐานและเป้าหมายเหล่านี้ จะต้องไม่เกี่ยวข้องและไม่ไข่มูลเหตุจูงใจ เรื่องการ งานอันนั้นพึงต้องมืองค์การจัดตั้งทางวิชาชีพเพื่อจะใช้เป็นปัจจัยในการธำรงรักษา และในการยกระดับมาตรฐานและเป้าหมายเหล่านี้ให้สูงส่งยิ่งขึ้น อีกทั้งเพื่อจะใช้เป็นปัจจัยในการดำเนินปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

นักข่าวในฐานะที่เป็นผู้ประกอบอาชีพที่มีลักษณะ เป็นอาชีพปฏิญาณจึงต้องมีคุณสมบัติดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช การข่าวและบรรณาธิการ หน้าที่ 10-15: 1011-1013)

1. การเป็นผู้ที่มีบุคคลิกอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เพราะความอยากรู้อยากเห็นนี้เป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นสนใจเหตุการณ์ที่อุบัติรอบ ๆ ตัว โดยชักนำสู่ความสงสัยใคร่รู้ถึงสาเหตุความเป็นมาของ เหตุการณ์จนกระทั่งออกไปค้นหาข้อเท็จจริงที่ถูกปิดบังเอาไว้ เพื่อนำมาตีแผ่ให้สาธารณชนได้ทราบ
2. เป็นคนช่างสังเกต (Observance) เป็นบุคคลิกคล้ายกับนักสืบคือต้องเป็นคนช่างสังเกตในรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ของข้อเท็จจริงที่ประกอบกันขึ้นเป็นข่าว เนื่องจาก รายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้อาจเป็นรายละเอียดที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อปกปิดร่องรอยเหตุการณ์ที่อาจกลายเป็นข่าวใหญ่ได้
3. ว่าง่วงใจคร่งาย ๆ (Cynical) หรือเป็นคนช่างสงสัยบุคคลิกนี้แม้จะทว่าให้

ดูเหมือนคนมองโลกในแง่ร้ายอยู่ตลอดเวลา แต่การไม่วางใจใครง่าย ๆ หรือเป็นคนช่างสงสัยจะทำให้ผู้ที่มิอาชีพเกี่ยวกับงานข่าวได้คอยสอดส่องและกำกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในฐานะตัวแทนของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

4. มีจมูกไวต่อข่าว (Nose for news) บุคคลิกนี้เปรียบเสมือนกับเป็น "ประสาทสัมผัสที่หก" (Sixth sense) ของนักหนังสือพิมพ์หรือผู้มิอาชีพเกี่ยวกับงานข่าว ซึ่งจะทำให้สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงที่มีคุณค่าทางข่าว ออกจากข้อมูลที่ได้รับมาทั้งหมดไว้ รวมทั้งแยกแยะเงื่อนงำ (Clues) ที่แฝงอยู่ในข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุการณ์ออกมาเพื่อนำไปสู่การเปิดโปงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้

5. มีความสามารถทางานภายใต้ความกดดันได้ เพราะผู้ประกอบอาชีพนี้จะต้องประสบกับความกดดันหลายรูปแบบ ทั้งความกดดันทางภาวะ เศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากรายได้ที่ได้อาจจากการประกอบอาชีพไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และความกดดันทางครอบครัวเนื่องจากภาระหน้าที่อาจทำให้มีเวลาอยู่กับครอบครัวน้อยเกินไป นอกจากนี้ยังต้องมี "เส้นตาย" (Deadline) คอยกำกับการทำงานจะต้องรวดเร็วและถูกต้องในช่วงเวลาอันจำกัดด้วย

เกี่ยวกับคุณสมบัติพิเศษของนักหนังสือพิมพ์ที่ดี สุกา ศิริมานนท์ (2528) แยกแยะออกเป็นข้อ ๆ รวม 13 ข้อดังนี้

1. นักหนังสือพิมพ์ที่ดีต้องมีความสงสัย มีความสนใจเป็นนิจ เริ่มแรกถ้าเราคิดว่ามันไม่มีอะไรน่ารู้ น่าสนใจ ก็ไม่ควรเข้ามาในวงการนี้ เพราะหน้าที่ของนักหนังสือพิมพ์ คือหาสิ่งที่น่าสนใจซึ่งที่เป็นข่าว เพื่อนำเสนอต่อไป

2. ต้องมีจมูกไวสำหรับข่าว สามารถมองเห็นเรื่องราวในก้อนหิน สามารถมองเห็นข่าวในลาธารอันเขียวได้ นักหนังสือพิมพ์ต้องมี sense (ประสาทสัมผัส) ต้องคิดออกว่าอะไรเป็นข่าวและต้องมีความไวในการนำข่าวนั้นนำเสนอต่อผู้อ่าน ผู้ติดตาม

3. ต้องมีจินตนาการ ในทางที่เป็นข้อเท็จจริงซึ่งจะช่วยในการนำเสนอและเรียบเรียงเรื่องให้ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด

4. ต้องมีความรู้กว้างขวาง นอกจากรู้กว้าง ยังต้องรู้ลึกด้วย

5. คารมวิจิตรชาญฉลาด มีเหตุผล สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรถูกหรืออะไรผิด ในการ

ทำข่าวอาจมีแหล่งข่าวซึ่งให้ข่าว ความรู้ ข้อเท็จจริง 2 ด้าน ซึ่งตรงกันข้ามต้องสามารถแยกแยะได้ว่าควรนำเสนออะไร

6. ในการนำเสนอเรื่องราวต้องให้สามารถอ่านได้ง่าย
7. ต้องมีความสามารถรับผิดชอบต่อสังคม หนังสือพิมพ์ได้ตั้งพลังของสังคมมา ก็จะต้องคืนอะไรให้สังคมบ้าง หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันกึ่งสาธารณะ ผลกระทบที่จะมีต่อสังคมมีมากมาย หากนักหนังสือพิมพ์ไม่รับผิดชอบต่อสังคม ผลเสียก็จะเกิดขึ้นมาก อย่าให้หนังสือพิมพ์เป็นเบาะแสของความหายนะหรือความพินาศของชาติ
8. มีความถูกต้อง หรือความถูกต้องครบถ้วนในการเสนอข่าว
9. มีความสามารถในการทำงานได้รวดเร็ว คล่องแคล่ว
10. ต้องมีความคิดริเริ่มและมีไหวพริบ รู้จักหามุมแปลกใหม่มาเสนอแก่ประชาชนคนอ่านได้
11. ต้องรู้จักสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ อย่างฉลาด โดยมีให้บุคคลอื่นสามารถขอประโยชน์จากหน้าที่ของเราได้
12. ต้องอดทน ไม่ท้อถอย ต้องพยายามอย่างที่สุดในทุกกรณี
13. ต้องสุภาพอ่อนน้อม รู้จักกาลเทศะ

พิศิษฐ์ ชาวลาวัช (2525: 15-20) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพด้านวารสารศาสตร์ว่า ทุกวิชาชีพจะมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไป บางวิชาชีพต้องมีคุณสมบัติพิเศษ เช่นวิชาชีพทางด้านวารสารศาสตร์ ซึ่งผู้สื่อข่าวควรจะมีคุณสมบัติดังนี้

1. มองเหตุการณ์ต่างไปจากบุคคลอื่น คุณสมบัตินี้คือการเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงก่อนหรือหลังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อรายงานสิ่งที่หามาได้ให้สังคมได้รู้
2. ความเป็นคนขี้สงสัย เป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อแรก กล่าวคือ คุณสมบัตินี้ของความเป็นคนขี้สงสัยมีผลทำให้ผู้สื่อข่าวมองเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงแตกต่างไปจากผู้อื่น และก่อให้เกิดความรู้สึกที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น
3. มีความถูกต้องเที่ยงตรงในการเสนอข่าว (Accuracy)

4. มีความจดจำที่ดี (Recognition of story) เพราะงานข่าวเป็นงานที่พลาดไม่ได้
5. ความแม่นยำ ตั้งแต่เริ่มต้นของข่าวจนจบมีจุดสำคัญตรงไหน มีรายละเอียดอย่างไร จะหาได้ในที่แห่งใด ผู้สื่อข่าวจะต้องเก็บรายชื่อบุคคลในข่าวให้ครบถ้วนและถูกต้อง
6. ใช้ภาษาชัดเจนเข้าใจง่าย (Clarity)
7. มีมนุษยสัมพันธ์ดี (Pleasant personality)
8. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ง่าย (Adjusting approach)
9. มีความรวดเร็วในการทำงาน (Speed)
10. มีความคิดริเริ่ม
11. รู้แหล่งข่าว (Knowing news source)
12. เกร็งครัดต่อการตรวจสอบรายชื่อของบุคคลในข่าว (Checking names)

เพราะถ้าผิดพลาดอาจเกิดการฟ้องร้องได้

13. การสร้างความสนิทสนม (Building contacts) กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข่าว ซึ่งจะช่วยให้งานข่าวรวดเร็วและไม่ค่อยมีอุปสรรค
14. การสร้างความพึงพอใจให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ (Retaining the favour of the police) เพราะจะช่วยทำให้ข่าวทำได้สะดวก
15. การรักษาความลับสัญญา
16. การแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ (Improvement)

ครูณี หิรัญรักษ์ (มสธ. การข่าวและบรรณาธิการ หน้าที่ 10-15: 88-90)

กล่าวว่า ผู้สื่อข่าวเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการรวบรวมข่าว เพราะผู้สื่อข่าวจะเป็นบุคคลแรกที่รวบรวมข้อเท็จจริงมารายงานให้ผู้อ่านได้ทราบ ผู้สื่อข่าวนอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจอย่างดีเกี่ยวกับเรื่องของข่าวแล้ว ผู้สื่อข่าวจะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นผู้สื่อข่าวที่ดีซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. รู้แหล่งข่าว (Sources)
2. ติดตามความต่อเนื่อง (Continuity) ผู้สื่อข่าวจะต้องคอยติดตามข่าวและติดตามบุคคลตลอดเวลา เพื่อจะสามารถทำข่าวแต่ละข่าวให้สมบูรณ์และถูกต้องให้มากที่สุด
3. ระวังการรับรู้ (Surveillance) ผู้สื่อข่าวจะต้องมีความระวังการรับรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้นรอบด้าน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งจะเป็นที่มาของข่าวในแต่ละวัน
4. มีความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity)
5. มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
6. มีความกล้า (Courage) ผู้สื่อข่าวที่ดีจะต้องมีความกล้าที่จะเผชิญกับอันตรายที่อาจมาจากบุคคล สถานที่หรือเหตุการณ์ได้ทุกขณะ และในขณะที่เดียวกันก็จะต้องมีความกล้าในการยืนหยัดและทำให้เหตุผลที่เป็นจริงได้โดยไม่หวั่นเกรงอิทธิพลใด ๆ

7. มีความอดทน (Endurance)
8. มีความซื่อตรง (Integrity)
9. มีความรู้ (Knowledgeability)

นอกจากนี้ผู้สื่อข่าวจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษประกอบ ซึ่งเป็นความสามารถที่เกิดจากตัวผู้สื่อข่าวเอง เป็นเบื้องต้น และคุณสมบัติเหล่านี้จะช่วยเสริมให้การรวบรวมข่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่

1. มีความสามารถในการหาสิ่งที่น่าสนใจ และสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวผู้อ่าน
2. มีความสามารถในการพบปะผู้คนทุกแบบทุกวัย เพื่อหาข่าวจากพวกเขาเหล่านั้น
3. มีความมั่นใจในตัวเอง และสามารถทำให้บุคคลที่อยู่รอบข้างรู้สึกสบายใจ ไม่อึด

อัปเดตใจในการสนทนาด้วย

4. มีความสามารถในการพูดและการเขียนภาษาไทยได้อย่างดี
5. มีความสามารถในการหาแหล่งข่าวและข้ออ้างอิงที่มีคุณภาพ
6. มีความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา
7. มีความสามารถในการเก็บรักษาหรือปกปิดความลับ ท้าตามคำขอร้องและปฏิบัติ

ตามคำสั่งวิชา

8. มีความมุ่งหวังที่จะปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือจากการที่ต้องปฏิบัติตามปกติ
 9. มีความสามารถในการทำงานอย่างรวดเร็วและถูกต้อง
 10. มีความระลึกลู่เสมอว่า ชาวทุกชาวจะมีข้อเท็จจริงจากหลาย ๆ ทางด้วยกัน
- เสมอผู้สื่อข่าวจะพิจารณาหรือตัดสินใจได้ก็ต่อเมื่อได้ข้อเท็จจริงมาทั้งหมดที่สุด

11. มีความสนใจในทุก ๆ ด้าน
12. มีความรอบรู้กว้างและมีพื้นฐานการศึกษาที่ดีพอ
13. มีจุมุกสำหรับหาข่าว ทั้งนี้หมายถึงว่า ผู้สื่อข่าวจะต้อง

13.1 มีความสามารถในการที่จะรู้ว่าข่าวแบบไหนเป็นที่สนใจของผู้่านโดย

ทั่ว ๆ ไป

13.2 มีความสามารถในการแกะรอยหรือติดตามสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ อันจะเป็นชนวนไปสู่การค้นพบข่าวสำคัญ ๆ

13.3 มีความสามารถในการที่จะรู้ถึงความสำคัญของข้อเท็จจริงหลายอย่างที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

14. มีไหวพริบและความแหลมคมในการสังเกตการณ์
15. มีความสนใจและรักการอ่าน
16. มีความรู้ในเรื่องศัพท์อย่างกว้างขวาง

ในปี พ.ศ. 2524 คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดการสัมมนาเรื่อง "บทบาทของสถาบันการศึกษาในการผลิตนักวิชาชีพด้านหนังสือพิมพ์" ขึ้น ผู้ร่วมสัมมนาได้แสดงความคิดเห็นบางตอนที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของนักข่าวตามความคิดเห็นของนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไว้พอสรุปได้ดังนี้

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ (อ้างถึงใน พิเศษรู้ ชวลาธวัช, 2525 : 93)

กล่าวถึงคุณสมบัติของนักข่าวไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. นักหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานทางสังคมศาสตร์

เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เพราะว่าการที่จะออกไปประกอบอาชีพนักหนังสือพิมพ์อย่างน้อยที่สุด จะต้องรู้ทุกเรื่องอย่างกว้างขวาง

2. นักหนังสือพิมพ์ต้องมีสำนึกหรือวิญญานของนักหนังสือพิมพ์ เพราะการเป็นนักหนังสือพิมพ์วิชาชีพหมายความว่ามีความรู้กว้างขวางแล้วจะเป็นนักหนังสือพิมพ์ได้
3. ต้องเฝ้าหาความรู้อยู่เสมอ อยากรู้อยากเห็นในทุกเรื่อง
4. มีความสามารถในการเขียนและการใช้ภาษาให้ถูกต้องให้ผู้อ่านเข้าใจได้
5. มีความรู้ด้านการบริหาร การจัดการเกี่ยวกับกองบรรณาธิการหรือด้านบัญชีบ้าง นอกจากนี้ความรู้ด้านโฆษณา และการตลาด ก็มีผลต่อการทำให้นักหนังสือพิมพ์คนนั้นสามารถก้าวไปสู่ความเป็นนักหนังสือพิมพ์มืออาชีพได้
6. นักหนังสือพิมพ์ควรมีประสบการณ์ด้านข่าวซึ่งผู้ที่ศึกษาด้านวิชาการหนังสือพิมพ์จะทำได้เปรียบผู้ศึกษาด้านอื่น เพราะจะได้ฝึกงานทั้งในหนังสือพิมพ์ของสถาบันการศึกษา และจากการทำงานภายนอกกับหนังสือพิมพ์จริง ๆ

เกษม อัชฌาลัย (อ้างถึงงาน พิศิษฐ์ ชาวลาธวัช, 2525: 99-102)

แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักข่าวสรุปได้ดังนี้

1. นักข่าวต้องมีความสามารถเฉพาะตัว ซึ่งต้องฝึกฝนกันเอง การศึกษาให้ได้แต่เพียงแนวทางเท่านั้น ผู้ที่จะเป็นนักข่าวต้องรู้ว่าตนมีความสามารถเฉพาะตัวเรื่องใด และดึงมันออกมาใช้ประโยชน์ให้เต็มที่
2. นักข่าวต้องมีใจมุ่งมั่นไม่ท้อถอย
3. นักข่าวต้องมีความรู้ด้านการบริหาร

ศ. เสถียร พันธรังษี (อ้างถึงงาน พิศิษฐ์ ชาวลาธวัช, 2525: 102-105)

กล่าวว่า "นักหนังสือพิมพ์ต้องยอมตายเพื่อที่จะทำลายสังคมน่าเกลียด จะต้องเป็นเสียงของความถูกต้อง เพื่อสร้างสังคมใหม่ที่ให้ความสดใสแก่ชาติ นอกจากนี้นักข่าวยังต้องอยากทุกอย่างต้องดีชั่ว ไม่ว่าข่าวอะไร มันก็จะเข้าไปทำงานหนังสือพิมพ์ไม่ได้ ความอยากเป็นอาวุธ เพราะนักข่าวทำเพื่อคนทั่วไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม"

สมบูรณ์ วรพงษ์ (อ้างถึงใน พิศิษฐ์ ชาวลาวัช, 2525: 108-111)

กล่าวเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักข่าวสรุปได้ดังนี้

นักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่วที่ประสบความสำเร็จงานวิชาชีพ เช่น นุ้ย บางขุนเทียน นเรศ นโรปกรณ์ หลวงเมือง หรือ ประยูร จรรย์วางษ์ ส่วนแต่ไม่ได้มีความสามารถจากห้องเรียนเลย ผู้เข้าสู่การวิชาชีพหนังสือพิมพ์ไม่จำกัดว่าต้องเรียนทางด้านวารสารหรือนิเทศอย่างเดียว สิ่งสำคัญคือความสามารถในการประยุกต์วิชาการให้เข้ากับความต้องการของวงการวิชาชีพได้ งานนักข่าวมิได้ทำงานด้าน บรรณาธิการ อย่างเดียว แต่ยังต้องติดต่อกับฝ่ายอื่น ๆ เช่นฝ่ายการผลิต การโฆษณา การตลาด การส่งเสริม การจัดการ ผู้ที่จะมีอาชีพนักข่าวควรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ด้วย

เอ. เอ็ช. บัตเลอร์ (อ้างถึงใน คู่มือนักข่าว, 2508: 4-5) เขียนไว้ในหนังสือ "คำแนะนำสู่วิชาชีพหนังสือพิมพ์" (Introduction to Journalism) ว่ามีคุณสมบัติขั้นมูลฐานของการเป็นนักข่าวอยู่ 4 ประการ คือ

1. ความสามารถในการเขียน (Ability to write) หมายถึง ความสามารถที่จะเขียนเรื่องหรือแม้เรื่องสั้น ๆ ได้โดยคล่องแคล่วบวกกับความรู้ในการเขียนและพูดได้ถูกต้อง
2. มีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างขวางและความสนใจในเหตุการณ์ปัจจุบัน
3. ความไม่มีความรู้สึกหรืออารมณ์ของตนเอง ความขี้อายจะกำจัดไปได้ยากสักหน่อย แต่ก็ไม่เป็นประโยชน์แก่นักข่าวเลย นักข่าวต้องมีความกล้าและมีความเชื่อมั่นในตนเอง และต้องปลุกฝังความกล้าและความเชื่อมั่นในตนเองให้ยิ่งขึ้น
4. ความพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ และต้องไม่มีความรู้สึกว่าคุณใหญ่ รู้หมดแล้ว ไม่ต้องเรียนไม่ต้องศึกษาใด ๆ อีก และต้องไม่มีความสามหา

Edwin O. Haroldsen และ Kenueth E. Harvey (1979: 3-8) แห่งมหาวิทยาลัย Brigham Young ได้สำรวจความคิดเห็นบรรณาธิการนิตยสาร 84 ฉบับในสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับการรับบัณฑิตที่จบด้านการหนังสือพิมพ์ เข้าทำงานเป็นนักข่าวของนิตยสารพบว่า

57 % ของ บรรณาธิการนิตยสารคิดว่าบัณฑิตที่จบการศึกษาด้านการหนังสือพิมพ์ (บัณฑิตฯ) ด้รับการศึกษามากเพียงพอต่อการทำงานในนิตยสาร และหลังจากจ้างบัณฑิตฯ 1 ปี บรรณาธิการส่วนใหญ่มองเห็นว่าเขาควรจ้างผู้จบวิชาเอกด้านภาษาคึกกว่า

จากการวิจัยพบว่าข้อบกพร่องสำคัญของบัณฑิตฯ ในความคิดเห็นของ บรรณาธิการคือ บัณฑิตฯ ขาดความรู้พื้นฐานด้านภาษา ขณะที่ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงานนิตยสาร นอกจากนี้นักข่าวควรมีความรู้กว้างขวางในทุกเรื่อง และมีความรู้อย่างลึกซึ้งในบางเรื่อง

Joseph R. Judge บรรณาธิการนิตยสาร National Geographic กล่าวว่าคนที่จะเป็นนักข่าวในนิตยสารของเขาได้นั้นต้องเป็นบุคคลที่สามารถทำงานทุกอย่างหรือหลายอย่างตามที่ บรรณาธิการมอบหมายได้ ส่วนเรื่องสถาบันการศึกษาไม่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจรับนักข่าวของเขา

นอกจากนี้ยังพบว่า 75 % ของนักข่าวที่นิตยสารเหล่านี้จ้างภายในปี 1976-1978 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในงานหนังสือพิมพ์หรืองานสื่อมวลชนสาขาอื่น ๆ อีก 24 % เป็นบัณฑิตฯ ที่เพิ่งจบการศึกษาและยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงานโดยจะจ้างในตำแหน่งที่เกี่ยวกับการวิจัยหรือฝึกงาน

Jack Durdoff บรรณาธิการบริหารของหนังสือพิมพ์ Business Week กล่าวว่า การจบการศึกษาด้านการหนังสือพิมพ์มีใช้คุณสมบัติที่เพียงพอต่อการทำงานในนิตยสารของเขา คนที่จะเป็นนักข่าว Business Week ควรจะมีการศึกษาด้าน เศรษฐศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือสาขาอื่น ๆ และเป็นคนมีความคิด สามารถจัดการกับข้อมูลตลอดจนเขียนเรื่องยาวและบทความที่ซับซ้อนได้ นั้นหมายความว่าคนที่จะเป็นนักข่าวของ Business Week ควรเป็นคนที่มีความรู้เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งอย่างลึกซึ้ง และมีความสามารถในการเขียนด้วย

เมื่อถามว่ากรณีที่จ้างบัณฑิตด้านการหนังสือพิมพ์ที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน บัณฑิตเหล่านั้นควรมีคุณสมบัติอย่างไร ได้คำตอบดังนี้

1. เมื่อบัณฑิตฯเคยฝึกงานหนังสือพิมพ์ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิด (28 %)

2. ไม่เคยจ้างคนประเภทนี้เลย (17 %)
3. มีคุณสมบัติที่เหมาะสม เช่น เป็นคนกระตือรือร้น ทำงานหนัก ว่องไว ฉลาด ทรายที่จะเรียนรู้ มีสติ รอบคอบ (17 %)
4. เคยเป็นพนักงานชั่วคราว, ทำงานนอกเวลาหรือฝึกงานกับนิตยสารฉบับนั้น ๆ มาก่อน (17 %)
5. แสดงให้เห็นว่ามีทักษะที่ดี หรือ ผ่านการฝึกงานพื้นฐานมาแล้ว (11 %)
6. มีความรู้พิเศษในสาขาที่นิตยสารสนใจ (11 %)
7. เคยทำสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยมาแล้ว (0 %)
8. สามารถแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้สมัครที่ดีที่สุด (0 %)
9. มีใบรับรองคุณสมบัติที่เด่นชัด (0 %)

หลังจากนั้น มหาวิทยาลัย Brigham Young ได้ทำการวิจัยในลักษณะคล้ายกันโดย Gordon Mills Kenneth Harvey และ Leland B. Warnick (1980: 13-19) ร่วมกันสำรวจความคิดเห็นของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ 227 ฉบับในสหรัฐอเมริกาพบว่าผลการวิจัยครั้งหลังนี้มีลักษณะคล้ายกับที่ทำกับบรรณาธิการนิตยสาร คือ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ มีความเห็นว่าผู้จบการศึกษาด้านการหนังสือพิมพ์จากมหาวิทยาลัยได้รับการเตรียมตัวไม่พอ โดยเฉพาะเรื่องภาษา นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มว่า บรรณาธิการหนังสือพิมพ์จะหันหาจ้างผู้จบพาณิชย์หลักสูตร 2 ปีที่เรียนด้านการหนังสือพิมพ์มากกว่าจ้างผู้จบด้านการหนังสือพิมพ์จากมหาวิทยาลัย

บทบาทนักข่าวกับทฤษฎีผู้ควบคุมข่าวสาร

ผู้ควบคุมข่าวสาร (Gatekeeper) (วารสารศาสตร์, 2529: 83-85) เป็นบุคคลผู้ซึ่งควบคุมการไหลของข่าวสาร บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ตัดสินว่าข่าวสารอะไรควรจะส่งต่อไป และข่าวสารอะไรควรจะส่งไปข้างหน้า หรือข่าวสารอะไรควรตัดออกไปทั้งหมด บุคคลผู้ทำหน้าที่

ที่ปิดและ เปิดประตูข่าวสารนี้ขึ้นอยู่กับระหว่างตัวข่าวสารและผู้รับสารจากสื่อมวลชน

Wilbur Shramm กล่าวว่า Gatekeeper มีสิทธิในการเปิดและปิดประตูข่าวสารต่าง ๆ ที่มีมา Gatekeeper เหล่านี้ได้แก่ นักข่าว บรรณาธิการข่าว ผู้เขียน ผู้พิมพ์ นักวิจารณ์ หัวหน้าหน่วยงานทางการสื่อสาร ผู้จัดการโฆษณา ประธาน ครู และพ่อแม่ เป็นต้น

หน้าที่ของนักข่าว ก็เปรียบได้กับ Gatekeeper ในกระบวนการสื่อสารมวลชน หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นผู้ใช้วิจารณญาณในการคัดเลือก กลั่นกรองประเภทของข่าวสาร ที่คณะวิจารณ์ต่อปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชนเป็นผู้ยืนอยู่กึ่งกลางระหว่างเหตุการณ์ความเป็นไปต่าง ๆ ของสังคม กับผู้อ่าน (นันทวัน สุชาติ, 2520: 64)

หน้าที่ของนักข่าวไม่เพียงแต่เลือกหรือปฏิเสธ สารต่าง ๆ ที่เข้ามาเท่านั้น นักข่าวยังทำหน้าที่จัดสารนั้น ๆ ให้อยู่ในรูปที่ต้องการ ตลอดจนกระทั่งกำหนดการนำเสนอข่าวสารเวลาหนึ่งเห็นข่าวสารนั้นไว้ หรือเสนอสารทั้งหมดซ้ำ ๆ กัน หรือเลือกเสนอบางส่วนเท่านั้น

นักข่าวได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการข่าวให้ไปหาข่าว ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เหมือนกับผู้เปิดประตูสาร นักข่าวจะเป็นคนตัดสินใจว่าเขาจะ เขียนข้อเท็จจริงในเรื่องข่าวนี้อย่างไร

จากข้อเขียนของ Bagdikian (อ้างถึงใน วารสารศาสตร์, 2529: 84) นักข่าวและบรรณาธิการจะตัดสินใจเลือกข่าวอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการคือ

1. หลักที่ยึดถือในการบริหาร
2. การมองโลกของความจริงและนิสัยของคน นั้นคือมองผู้อ่านว่าผู้อ่านต้องการอะไร และมีความปรารถนาอย่างไร
3. ค่านิยม ซึ่งยึดถือโดยกองบรรณาธิการที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพมีมาตรฐานทางด้านความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับในวงวิชาชีพ นั่นคือเขาจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าอะไรที่ผู้อ่านในหมู่คณะของเขาควรจะได้รู้
4. การประเมินค่าของข่าวสาร โศกนาฏกรรมของสังคม
5. ค่านิยมส่วนตัวและนิสัยของบรรณาธิการ และนักข่าว

แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาท

บทบาท (Role) เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่สืบเนื่องมาจากตำแหน่งหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง โดยเฉพาะ ได้มีนักวิชาการให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทไว้หลายทัศนะด้วยกันคือ

เครชและคนอื่น (Krech and others, 1962: 338) ได้ให้ความหมายว่า "บทบาทคือแบบแผนของความต้องการและเป้าหมาย (want and goal), ความเชื่อ (beliefs), ความรู้สึก (feeling), ทัศนคติ (attitude), ค่านิยม (value) และการกระทำ (action) ที่สมาชิกของชุมชนคาดหวังว่าควรจะเป็นไปตามลักษณะ ชนิดของตำแหน่งที่มีอยู่"

เซคอร์ดและแบลคแมน (Secord and Backman, 1964: 454) ได้ให้ความหมายว่า "บทบาท คือ การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือ ผู้ดำรงตำแหน่ง และอีกฝ่ายหนึ่งคือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น"

ฮาร์วิกเฮริสท์และนิวการ์เดน (Harvighurst and Neugarten, quoted in Hoyle, 1969: 36) ได้ขยายความว่า "บทบาทนอกจากจะหมายถึงแบบแผนพฤติกรรมที่เหมือนกันของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเดียวกัน หรืออยู่ในสังคมเดียวกันแล้ว ยังหมายถึงแบบพฤติกรรมที่ผูกพันหรือขึ้นอยู่กับความคาดหวังของสมาชิกอื่น ๆ ในสังคมด้วย"

แมคโดนาลด์และเชเวเบอร์ก (MacKonald and Schellenberge, 1971: 3) กล่าวว่า "บทบาทหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและพฤติกรรมอันเป็นที่คาดหวังของสมาชิกของสังคมที่มีต่อบุคคลนั้น"

เลวินสัน (Levinson, 1971: 11) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการคือ

1. บทบาท หมายถึงบรรทัดฐาน (Norms), ความคาดหวัง (Expectation), ข้อห้าม (Taboos), ความรับผิดชอบ (Responsibility) และอื่น ๆ ที่มีลักษณะทางองค์เดียวกัน ซึ่งผูกพันกับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้ บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปที่การบ่งชี้หน้าที่อันควร

2. บทบาท หมายถึงความคิดเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งเองที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น

3. บทบาท หมายถึงการกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำ โดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อคนดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

บิดเดอร์ (Biddle, 1979: 58-59) กล่าวว่า "บทบาท หมายถึงพฤติกรรมอันเป็นลักษณะ เฉพาะของบุคคลคนหนึ่งหรือมากกว่านั้นในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ" ซึ่งบิดเดอร์ได้อธิบายว่า คำจำกัดความของบทบาทขึ้นอยู่กับคำ 4 คำ คือ

1. พฤติกรรม (Behavior) หมายถึงความถี่ การกระทำหรือการแสดงที่เราอาจสังเกตเห็นหรือสามารถจะกำหนดให้ผู้อื่นสังเกตเห็นได้

2. บทบาทนั้นจำกัดเพียงพฤติกรรมของมนุษย์ (Person) เท่านั้น

3. บทบาทบางอย่างถูกกำหนดโดยอาศัยสิ่งแวดล้อม (Context) แต่บทบาทบางอย่างถูกจำกัดการนำมาใช้โดยขอบเขตอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมและบทบาทอาจเปลี่ยนแปลงไปเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยน

4. บทบาทเป็นลักษณะ เฉพาะ (Characteristic) ของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มคน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 (2523: 520) กล่าวว่า บทบาท หมายถึงทำทำตามบทบาท ราชตามบท

ภิญโญ สาร (2520: 283) ได้ให้ความหมายว่า "บทบาท หมายถึงความมุ่งหวังที่บุคคลอื่นคาดว่าบุคคลในตำแหน่งหนึ่งควรกระทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาน สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง"

ความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับ อุทัย หิรัญโคต (2519: 250) โสภกา ชูพิชัยกุล และอรทัย ชื่นมนุชย์ (2515: 129) ที่กล่าวว่า "บทบาท หมายถึงการแสดงออกหรือการกระทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขากระทำภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน"

สุพัตรา สุภาพ (2516: 34) ให้ความหมายว่า "บทบาท คือการปฏิบัติตามลัทธิ และหน้าที่ของสถานภาพ"

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2515: 28) ได้สรุปสาระสำคัญของบทบาทไว้ว่า

1. บทบาทมีประจำทุกสถานภาพ
2. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดบทบาท
3. การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้ต้องมีการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)
4. บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่า จะเหมือนบทบาทที่ควรจะเป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคม เพราะบทบาทที่บุคคลแสดงจริงนั้นเป็นผลของปฏิกริยาแห่งบุคลิกของบุคคลที่ครองสถานภาพร่วมกับบุคลิกของบุคคลอื่นที่มาร่วมพฤติกรรม และเครื่องกระตุ้นต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการแสดงบทบาท

กิติ ศัยคานนท์ (2518: 35-36) ได้กล่าวถึง การคาดหวังในบทบาทของบุคคล นอกจากจะคาดหวังว่าบุคคลควรกระทำหรือไม่ควรกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ยังมีความหมายรวมไปถึง เรื่องการคาดหวังว่า บุคคลนั้นควรจะมีลักษณะอุปนิสัยอย่างไร ควรจะเป็นบุคคลแบบไหนอีก ด้วย และในแนวความเห็นนี้ Mac Donald and Schellenberg (1971: 8-9) ได้กล่าวสนับสนุนว่า บทบาทนอกจากจะแสดงให้ทราบถึงขอบเขตของตำแหน่ง หรือ พฤติกรรมที่สังคมกำหนดให้พึงปฏิบัติในขณะที่ครอบครองตำแหน่งนั้น ๆ แล้วยังกล่าวรวมถึงคุณลักษณะของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ด้วย ซึ่งอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่าความคาดหวังของบุคคลอื่นต่อบทบาท

ของผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง นอกจากจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ และค่านิยมของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้นอีกด้วย (Krech, and others 1962: 311)

จากทัศนะเกี่ยวกับความหมายของบทบาทที่นักวิชาการได้กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปความหมายของบทบาทโดยแยกพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การพิจารณาความหมายของบทบาทตามสภาพของผู้สวมบทบาท ซึ่งแบ่งออกเป็น

1.1 บทบาทที่เกิดขึ้นตามสภาพโดยกำเนิดหรือสภาพที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นฐานที่สังคมส่วนใหญ่มองเห็นเป็นหลักสำหรับสภาพประเภทนี้ ได้แก่ เพศ อายุ ชาติกำเนิด และผิว ตัวอย่างเช่น ในสังคมไทยนั้น บทบาทของเด็กต้องเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ บทบาทของผู้หญิงต้องทำอาหาร ดูแลบ้าน เป็นต้น

1.2 บทบาทที่เกิดขึ้นตามสภาพที่ได้มาโดยการแต่งตั้ง หรือโดยความสามารถเป็นสภาพที่บุคคลได้รับภายหลัง อันได้แก่ สภาพทางการศึกษา สภาพทางการอาชีพ สภาพทางการสมรส สภาพทางความเป็นบิดามารดา สภาพทางการเมือง ตัวอย่างเช่น บทบาทของบุคคลภายหลังการสมรส คือ บทบาทของการเป็นสามีภรรยา และอาจจะมีความด้วยบทบาทของความเป็นบิดามารดา เป็นต้น

การเรี่ยรู้บทบาทตามสภาพ ดังกล่าว ทำได้โดยการสังเกตจากผู้สวมบทบาท สภาพนั้นมาก่อน หรืออาจเป็นข้อกำหนดทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่คนในสังคมนั้นปฏิบัติ สืบทอดกันมาอย่างไรก็ตามบทบาทเหล่านี้ อาจเปลี่ยนแปลงไปเมื่อสภาพของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป

2. การพิจารณาบทบาทตามลักษณะของการแสดงบทบาท หมายความว่าในระบบสังคมบุคคลต่างสังเกตบทบาทซึ่งกันและกัน และจะกำหนดหน้าที่ให้กับตนเองว่า ควรจะแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมอย่างไร ในขณะที่เดียวกันก็คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งอื่น ๆ ควรแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมเช่นไรด้วย ซึ่งการพิจารณาบทบาทในลักษณะนี้อาจแบ่งได้เป็น

2.1 บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation) Getzels and others

(1968: 77) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังว่า "ความคาดหวังนี้ย่อมแตกต่างกันไป เพราะคนเราต่างมีความคิดความต้องการต่างกัน ในระบบสังคมทุกชนิดพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากความหวังของบุคคล ประการหนึ่งกับความต้องการส่วนตัวของตนเองอีก ประการหนึ่ง" ซึ่งความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับ Secord and Backman (1964: 456) ที่กล่าวว่า "บทบาทที่คาดหวัง คือ การคาดหวังที่เกี่ยวกันกับบทบาทประเภทต่าง ๆ ซึ่งแต่ละคนจะคาดหวังบทบาทแตกต่างกันไป" กล่าวโดยสรุป บทบาทที่คาดหวัง คือ บทบาทของบุคคลที่อยู่ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในสังคม ถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตามความประสงค์ของคนส่วนใหญ่นานในสังคม

2.2 บทบาทที่ปฏิบัติจริง Gardon (1963: 357) ให้คำนิยามว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงหมายถึงพฤติกรรมที่แต่ละบุคคลกระทำจริง ๆ ในการตอบสนองข้อกำหนดต่าง ๆ ในตำแหน่งที่เขาภาสังครอบครองอยู่ โดยปกติจะมีช่องว่างที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล หรือแบบแผนในบทบาทที่ปฏิบัติจริง Mead (1950: 273) อธิบายถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงว่าจะต้องประกอบด้วย

1. การรู้จักตนเอง
2. พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดค่าให้ ซึ่งเหมาะกับการส่งเสริม

ฐานะของตนเอง

3. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น ซึ่งใช้เป็นแบบอย่างเพื่อให้การกระทำเฉพาะอย่าง เป็นไปบนแนวทางที่ต้องการ

4. การประเมินผลการกระทำตามบทบาทด้วยตนเองและโดยบุคคลอื่น

กล่าวโดยสรุป บทบาทที่ปฏิบัติจริงคือ พฤติกรรมที่บุคคลในตำแหน่งนั้นกระทำ

การวิจัยเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย

ได้มีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ไว้หลายเรื่องด้วยกัน ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับ คุณลักษณะของนักข่าวนั้น ยังไม่

ปรากฏ แต่ก็มีผู้ท้าววิจัยเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์โดยทั่วไปไว้หลายเรื่อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาถึงบทบาทในการพัฒนาสังคมของนักข่าวในการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

กาญจนา เมธีกุล (2515: 1-50) ท้าการวิจัยเรื่องการศึกษาประสิทธิผลของหนังสือพิมพ์รายวันที่มีต่อนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม พบว่าหนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการศึกษาในการเรียนวิชา ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และสุขภาพอนามัย หนังสือพิมพ์มีประสิทธิผลด้านการเรียนแบบทางด้านอาชญากรรม การเลือกอาชีพและการเดินขบวน นอกจากนี้หนังสือพิมพ์รายวันยังเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นต่อนักเรียนทั้งด้านดีและด้านเสียด้วย

มนต์ชัย นินนาทนนท์ (2527: 110-117) ท้าการศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษาชายหญิงที่สนใจอ่านหนังสือพิมพ์ก็เพื่อ ทำให้ทราบข่าวสารและเหตุการณ์ รองลงมาอ่านเพื่อความบันเทิง และทำให้มีความรู้ความคิดเห็นสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้ หนังสือพิมพ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามรัฐ มติชน และ ไทยนิวส์ (หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น) ตามลำดับ นักศึกษาสนใจอ่านข่าวการเมืองในประเทศมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ข่าวต่างประเทศ ข่าวบันเทิง ข่าวอาชญากรรม ข่าวกีฬา และข่าวเศรษฐกิจ ตามลำดับนักศึกษาส่วนใหญ่จะนำเอาข้อมูลที่ได้อ่านนั้นไปประกอบการศึกษาและนำไปสนทนาระหว่างเพื่อนและกับบุคคลอื่น ๆ นอกจากนั้นยังนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หรือนำมาสนับสนุนหรือคัดค้าน กิจกรรมหรือนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือดำเนินงานเกี่ยวกับธุรกิจต่าง ๆ ทั้งนี้ นักศึกษาเชื่อถือข่าวของหนังสือพิมพ์สยามรัฐมากกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นรองลงมาคือ มติชน ไทยรัฐ เดลินิวส์ บ้านเมือง บางกอกโพสต์ มาตุภูมิ ตามลำดับ และนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าหนังสือพิมพ์รายวันของไทยยังทำหน้าที่และรับผิดชอบสังคมน้อยมาก

สัณญา ศัญญาวิวัฒน์ และสุพัชรา เพชรมณี (2526: ข.) ศึกษาบทบาทของสื่อมวลชน

ที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าประชากรส่วนใหญ่จะดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวันหรือเกือบทุกวันและปริมาณการรับสื่อทั้งสามก็านพอสมควร การเปิดรับสื่อโทรทัศน์และวิทยุขึ้นเพื่อการบันเทิงมากกว่าหนังสือพิมพ์ซึ่งหนักไปบนการหาข่าวสาร ความรู้ หนังสือพิมพ์มีบทบาทต่อคนทุกชนชั้น ทุกระดับการศึกษา และทุกอาชีพรองจากโทรทัศน์ และคาดว่าไทยรัฐ และ เดลินิวส์ ยังคงเป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับแรกต่อไป เพราะมีหลายรส อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพก็น่าจะได้รับความนิยมมากขึ้นในทิศทางเดียวกันกับระดับการศึกษาของประชาชนที่เพิ่มขึ้น

ศิรณา ทองเสวด (2517: บทคัดย่อ) ท้าการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของอาจารย์ และนักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา ซึ่งจากการส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ประจำ นักศึกษาภาคปกติทั้งชายและหญิงที่ อยู่ในคณะที่มีการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรวมคณาแห่งปรากฏผลว่า อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน โดยอ่านที่บ้าน และช่วงเวลาที่ไม่แน่นอนแล้วแต่โอกาส หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่อาจารย์ส่วนใหญ่อ่านคือ สยามรัฐ ส่วนนักศึกษานิยมอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ อาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่สนใจข่าวการเมือง บทความ และบทวิจารณ์มากที่สุดเนื้อหาประเภทบันเทิงและการโฆษณาได้รับความสนใจน้อย อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นว่เนื้อหาประเภทต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์มีประโยชน์ต่อการเรียน การสอนและ การดำเนินชีวิตประจำวัน

อัฒลี จารุสมบัติ (2526: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีการทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย ได้ผลการวิจัยว่า หนังสือพิมพ์สยามรัฐซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพมีการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งใน ปริมาณที่มากกว่าหนังสือพิมพ์ไทยรัฐซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายทั่วไป หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และหนังสือพิมพ์สยามรัฐมีลักษณะการนำเสนอข่าวและบทความไม่ต่างกัน คือ มุ่งทั้งการให้ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น และเป็นตัวแทนของความคิดเห็น นอกจากนี้หนังสือพิมพ์

ไทยรัฐมีแนวโน้มของการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งอย่าง เป็นกลางแต่หนังสือพิมพ์สยามรัฐมีแนวโน้มของการเห็นด้วยหรือสนับสนุนการทำแท้ง

สุกัญญา ตีรานิช (2526: บทคัดย่อ) ท้าการศึกษาเรื่องสิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน ผลการวิจัยพบว่าหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย และนิตยสารทั้งประเภทคุณภาพและประชาชนมิได้ให้ความสนใจเรื่องพลังงานอย่างจริงจังในช่วงเวลา 1 ปี ที่กำหนดเป็นช่วงวิกฤติของปัญหาพลังงาน (มีนาคม 2523-เมษายน 2524) การเสนอข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันก็เป็นไปอย่าง เป็นกลาง เข้าหลักเกณฑ์ของการเสนอข่าวที่ดี การเสนอสารเชิงเร้าอารมณ์และโจมตีผู้บริหารจะปรากฏมากในคอลัมน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชาชน มีข้อแตกต่างในเรื่องการเสนอข่าวและคอลัมน์ระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสาร และระหว่าง หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพกับประชาชน

ไมตรี เจริญศิลป์ (2518: บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันในการศึกษานอกระบบของเยาวชน พบว่า หนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับที่คุณค่าแตกต่างกัน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐให้ความรู้ด้านการแพทย์และอนามัยแก่เยาวชนมากกว่าอื่น ๆ หนังสือพิมพ์สยามรัฐให้ความรู้ด้านการเมืองหนังสือพิมพ์สยามมิตรและประชาธิปไตยให้ความรู้ทางเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ให้ความรู้ด้านเพศศึกษา

บุญเลิศ ศุกติลก (อ้างถึงใน พนิต กุลศิริ, 2528: 82-91) ศึกษาสิทธิการสื่อสารในประเทศไทย และได้วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ไทย 6 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ สยามรัฐ มติชนบ้านเมือง และแนวหน้า ในช่วงวันที่ 7 กรกฎาคม - 23 สิงหาคม 2523 โดยการแบ่งหนังสือพิมพ์เป็นประเภทปริมาณประเภทคุณภาพ และประเภทที่ผสมผสานกันระหว่างคุณภาพและปริมาณ ผลจากการวิจัยสรุปว่า หนังสือพิมพ์คุณภาพ คือ สยามรัฐ และมติชน เน้นการเสนอข่าวและสาระความรู้ค่อนข้างสูงมีการเสนอข่าวทั้งในและต่างประเทศโดยเฉลี่ยประมาณ 36 % ของเนื้อที่ทั้งหมด มีเนื้อหาโฆษณาโดยเฉลี่ย 26 % หนังสือพิมพ์ประเภท

ปริมาณ คือ ไทยรัฐ และ เดลินิวส์ มุ่งเน้นเสนอข่าวและบทความเพื่อความบันเทิงมากกว่า โดยเสนอคอลัมน์ซุบซิบสังคมและนวนิยาย โดยเฉลี่ยประมาณ 30 % ของเนื้อที่ทั้งหมด มีเนื้อที่โฆษณาประมาณ 35 % ของเนื้อที่ทั้งหมด แต่ก็ปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยมีความคิดริเริ่มในการเสนอข่าวและบทความเพื่อสนองความต้องการและสิทธิในการรับรู้ของประชาชนผู้อ่านและรับผิดชอบต่อสังคมมากอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ยังพบว่าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีเสรีภาพและความรับผิดชอบ หากแต่แตกต่างกันเฉพาะขอบเขตที่ปฏิบัติและการแสดงออก

ชฎา เปรมโยธิน (2527: บทคัดย่อ) วิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ปรากฏในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์รายวัน 10 ชื่อฉบับ คือ มติชน สยามรัฐ แนนหน้า บ้านเมือง ไทยรัฐ สายกลาง เดลินิวส์ มหาชัย เดลินิวส์ และชาวไทย โดยจัดแบ่งประเภทเนื้อหาออกเป็น 3 ประเภทเพื่อเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์คือ เนื้อหาที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน เนื้อหาที่เกี่ยวกับค่านิยม และลักษณะการใช้ภาษาในหน้าสำหรับเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า หน้าสำหรับเด็กและเยาวชนของหนังสือพิมพ์ทั้ง 10 ชื่อฉบับ มีการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนสอดคล้องตามเจตนารมณ์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (ปี 2525-2529) โดยเน้นการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมด้านความมีสติปัญญาเฉลี่ยประมาณฉบับละ 1-2 ครั้ง และค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมเฉลี่ยประมาณ 2 ครั้ง ต่อฉบับ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์รายวันตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์แก่เด็กและเยาวชน มีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับเด็กคือใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

พนิด กุลศิริ (2528: บทคัดย่อ) ศึกษาการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีของหนังสือพิมพ์รายวัน 8 ชื่อฉบับ คือ มติชน สยามรัฐ มาตุภูมิ ไทยรัฐ ดาวสยาม เดลินิวส์ บ้านเมือง และแนนหน้าที่พิมพ์จำหน่ายในช่วงระหว่างเดือน ตุลาคม 2526 - กันยายน 2527 เพื่อทราบบทบาทของหนังสือพิมพ์รายวันดังกล่าวที่มีต่อการพัฒนาสตรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 8 ชื่อฉบับเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับ

การเสนอเนื้อหาเรื่องต่าง ๆ โดยเสนอเนื้อหาด้านการมีส่วนร่วมในสังคมของสตรีมากที่สุด
เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการกำหนดค่านิยมและบทบาทเกี่ยวกับสตรี การมีส่วน
ร่วมในศิลปวัฒนธรรมและศาสนา เป็นต้น รองลงมาได้แก่ เนื้อหาด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสตรี
เช่น การดำเนินชีวิต การดูแลร่างกายและจิตใจ เป็นต้น เนื้อหาที่เสนอน้อยที่สุดได้แก่
เนื้อหาด้านชีวิตและครอบครัว เช่น การเลือกคู่ครอง การครองเรือน เป็นต้น